

N:o 15.

Ank. till Riksd. kansli den 13 februari 1903, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utsträckt rätt att ingå äktenskap inför borgerlig myndighet.

I en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 24, hvilken blifvit till lagutskottet hänvisad, har herr *J. Byström* hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i gällande bestämmelser angående formen för äktenskaps afslutande, att rätt att ingå äktenskap inför borgerlig myndighet måtte medgifvas jämväl dem, hvilka för närvarande äro i sådant afseende uteslutande hänvisade till vigsel inom svenska kyrkan eller främmande trossamfund.

Till stöd för detta förslag har motionären till en början anført följande:

» Enligt den äldre kyrkorätten erfordrades för äktenskapets giltighet endast kontrahenternas samtycke, och den kyrkliga välsignelsen, om ock påbjuden af kyrkan, uppfattades ej såsom ett nödvändigt villkor därför.» Men så småningom sökte den katolska kyrkan att göra den kyrkliga formen ensamt gällande för ett lagligt äktenskaps ingående, och somliga mäktiga protestantiska statskyrkosamfund hafva de senaste århundradena gått till väga på samma sätt. Så har fallet varit, som

bekant, med den svenska statskyrkan, som länge och väl täflat med själfva den katolska kyrkan i fråga om en del hårda och för somliga människors samveten tryckande bestämmelser. Dess bättre har den ena olämpliga kyrkolagsparagrafen efter den andra så småningom måst gifva vika för religionsfrihetens och samvetsfrihetens rättfärdiga principers oblidkeliga kraf, och samvetstvänget har kommit i allt lägre och lägre kurs bland allt rättänkande folk.

Hvad nu särskildt angår frågan om formen för vigseln, hafva flere gånger förslag framställts i Riksdagen om bättre bestämmelser än de nu gällande. Andra Kammaren har varit med därom, men majoriteten i Första Kammaren har varit emot. Tiden borde dock nu vara inne, då man i »frihetens stamort på jorden» låter kyrklig tvångsvigsel dela samma öde, som de senaste årtiondena tillkommit tvångsdop, tvångskonfirmation och tvångsnattvardsgång, så att alla hade frihet att anlita borgerlig myndighet för att få sitt äktenskap lagligt.

Att borgerlig vigsel är lika bindande och helig som kyrklig sådan, blir ock allt mer erkändt.»

Efter att hafva återgifvit några uttalanden i ämnet från skilda håll fortsätter motionären sålunda:

»Nuvarande bestämmelser rörande formen för äktenskaps ingående, sådana desamma återfinnas i kungl. förordningarna den 20 januari 1863 angående giftermål mellan kristen och mosaisk trosbekännare, den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning samt den 15 oktober 1880 angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet, äfvensom i lagen angående rätt till erhållande af kyrklig vigsel i visst fall den 13 maj 1898, gifva för vissa fall ovillkorliga föreskrifter om den form, hvori ett äktenskap skall afslutas, men lämna åter i andra fall öppet för kontraheterna själfva att afgöra, huruvida äktenskapet skall ingås genom kyrklig vigsel eller inför borgerlig myndighet.

Den borgerliga formen för äktenskaps afslutande är alltså den enda medgifna:

då den ena kontrahenten är medlem af svenska kyrkan och den andra mosaisk trosbekännare;

då ingendera kontrahenten tillhör svenska kyrkan eller sådant främmande trossamfund, åt hvars prästerskap medgifvits rättighet att vigsel med laga verkan förrätta; samt

då ena kontrahenten är medlem af svenska kyrkan, men ej blifvit döpt eller icke inom svenska kyrkan begått Herrens nattvard och ej heller åtnjutit konfirmationsundervisning af präst inom svenska kyrkan

och af denne funnits beredd att efter undergången konfirmation få tillträde till Herrens nattvard.

Kyrklig vigsel är föreskrifven:

då båda kontrahenterna tillhöra svenska kyrkan och blifvit döpta samt inom denna kyrka begått Herrens nattvard, äfvensom

då båda kontrahenterna tillhöra samma främmande trossamfund med vigselberättigadt prästerskap.

I öfriga fall förefinnes valfrihet emellan den kyrkliga och borgerliga formen för äktenskaps ingående.

Valfrihet äger alltså rum:

då den ena kontrahenten är medlem af svenska kyrkan och den andra bekännare af främmande kristen troslära;

då kontrahenterna tillhöra olika främmande trossamfund, af hvilka åtminstone det enas prästerskap är vigselberättigadt; samt

då den ena kontrahenten är medlem af svenska kyrkan samt, ehuru han ej deltagit i konfirmation eller nattvardsgång inom kyrkan, åtnjutit konfirmationsundervisning af präst inom kyrkan och af denne funnits beredd att efter undergången konfirmation få tillträde till Herrens nattvard, detta under förutsättning, att han i öfrigt är till vigsel berättigad.

Dessutom finnes ännu en möjlighet till bindande äktenskaplig förening, nämligen det »slag af äktenskap, de ofullkomliga, som funnits allt sedan 1734 års lag varit gällande. Sättet, hvarpå dessa grundas, har jag icke att nu beröra, men säkert är, att äfven denna art af borgerligt äktenskap medför borgerliga rättigheter och skyldigheter.»

Emellertid äro de nuvarande lagarne för äktenskapets ingående sådana, att de för många verkligen kunna medföra ett olidligt och otillbörligt tvång. Och det är ej blott en del vigselföräktare, som få kännas vid detta, utan det drabbar ock mången vigselföräktare.

De, som önska blifva vigda, men som härför ej vilja anlita statskyrkopräst, kunna i allmänhet indelas i tvenne grupper.

Först har man då sådana, som bekänna sig vara kristna, men som vilja hafva så litet som möjligt att göra med statskyrkan och sålunda ej heller vilja hafva statskyrkoprästerlig vigsel. Dessa hafva visserligen en utväg att kunna erhålla borgerlig vigsel, men i så fall måste under vanliga omständigheter båda eller endera utträda ur kyrkan. Att det ej är få, som taga denna utvägen, visar statistiken, ehuru de därigenom förlora sina legala rättigheter inom den kyrka, som alltfort anser det rätt och kristligt att utkräfva full skatt af dessa utträdda.

För det andra hafva vi sådana, som äro religiöst indifferentia eller hostilt sinnade mot kyrka och kristendom och vilja därför ej underkasta sig en kyrklig ceremoni, som på grund af den åskådning, de hafva i religiösa frågor, knappast kan bli annat än ett gyckelspel. Sådana personer kunna i allmänhet nu icke på sanningsenliga grunder få laglig vigsel. De ställas inför valet att antingen låta sig vigas af präst eller att begära utträde ur kyrkan med den osanna uppgiften, att de ämna öfvergå till något främmande kristet trossamfund. De kunna nämligen ej få sin utträdesansökan beviljad på andra villkor. Att ett sådant förhållande kan förorsaka samvetstväng är gifvet, ett tvång, som illa stämmer med religionsfrihetens grundsatser eller med grundlagsorden: »Ingens samvete tvinga eller tvinga låta.»

Motionären anför vidare några exempel å de rådande förhållandena å förevarande område och framhåller därefter, under åberopande af åtskilliga yttranden i ämnet vid 1898 års kyrkomöte, att ej blott sådana personer, som i en eller annan mening icke gilla statskyrkan, känna sig kränkta af gällande vigsellagar, utan äfven statskyrkans egna tjänare genom dessa lagar stundom föras in i omständigheter, som försätta dem i verkligt trångmål.

Slutligen upptager motionären till behandling spörsmålet, hvilken form är den rätta och mest önskvärda för äktenskapets lagliga ingående, och yttrar därvid beträffande sin ställning till detta spörsmål:

»För min del kan jag gå med på hvilket som helst af de tvenne former, som här äro i fråga, nämligen den obligatoriska borgerliga vigseln, som har tillämpning i t. ex. Tyskland och Frankrike, eller den fakultativa, då kontrahenterna få välja mellan kyrklig eller borgerlig vigsel, såsom förhållandet är i England och Nordamerikas Förenta stater.»

Såsom motionären omförmält, var frågan om utsträckt rätt att ingå äktenskap inför borgerlig myndighet senast år 1900 föremål för Riksdagens behandling. Lagutskottet, som hade att yttra sig i ämnet, hemställde därvid om aflåtande till Kungl. Maj:t af en skrivelse med

det innehåll, som motionärens nu framlagda förslag utvisar, och denna hemställan bifölls af Andra Kammaren, men frågan förföll på grund af Första Kammarens motstånd.

Nuvarande lagutskott, som likaledes anser sig böra förorda den ifrågasatta lagändringen, bygger denna sin uppfattning på följande af 1900 års lagutskott i hufvudsak angifna grunder.

I den omständigheten, att borgerlig form för vigsel redan blifvit i åtskilliga fall medgifven eller påbjuden, finner utskottet ett erkännande däraf, att den religiösa formen för äktenskapets ingående icke bör anses från statens synpunkt vara af större betydelse, än att den kan eftergifvas, när skäl därtill äro. Ett dylikt skäl af obestridlig vikt är enligt utskottets åsikt det förhållandet, att inom kyrkan finnas personer, hvilka af samvetsbetänkligheter önska undslippa den kyrkliga formen för äktenskapets ingående. Därtill kommer, att andra personer finnas, hvilka endast på grund af fientlig ställning till kyrkan eller hennes lära vilja undandraga sitt äktenskap den kyrkliga stadfästelsen. Det vill då synas, som om hvarken kyrkan eller det religiösa lifvet skulle kunna hemta någon verklig båtnad af att mot dylika personers vilja påtvinga dem en form, som de önska undgå, och att största verkliga fördel för såväl stat som kyrka är att hemta af en ordning, som å förevarande område gör användandet af den kyrkliga formen beroende af fri anslutning. Enligt utskottets uppfattning är det vida bättre att fritt medgifva den civila formen än att vidhålla tvångsföreskrifter, hvilka t. ex. föranledt ett sådant kringgående af gällande bestämmelser om utträde ur svenska kyrkan, att personer, för att vinna rätt till borgerligt äktenskap, anmält sig ämna öfvergå till främmande trossamfund utan att verkställa eller hafva för afsikt att verkställa en dylik öfvergång.

Utskottet föranlåtes alltså hemställa,

att Riksdagen måtte, med bifall till förevarande motion, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i gällande bestämmelser angående formen för äktenskaps afslutande, att rätt att ingå äktenskap inför borgerlig myndighet måtte medgifvas jämväl dem, hvilka för närvarande

äro i sådant afseende uteslutande hänvisade till vigsel inom svenska kyrkan eller främmande trossamfund.

Stockholm den 13 februari 1903.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation

af herrar *Hasselrot*, *Gustaf Andersson* och *Sörensson*, hvilka ansett, att utskottet bort afstyrka motionen.

Herrar *Hedenstierna* och *Leman* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
